

MEKSIKA SAYYOHLIK TURIZMI RIVOJIDA FRIDA KALO UY MUZEYINING O'RNI VA AHAMIYATI

Irgasheva Sojida G'olib qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti

San'atshunoslik va muzeyshunoslik fakulteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya:

Hozirgi kunda dunyodagi ko'p davlatlarda sayyohlik turizmi rivojlanishi kuzatilmoqda. Bu jarayonda uy muzeylarning o'rni va ahamiyati sezilarli darajada. Xususan, ushbu maqolada Meksika davlatida joylashgan Frida Kalo uy muzeyi tarixi va bugungi kundagi faoliyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Frida Kalo, muzey, eksponat, rassom, Meksika, madaniyat, artefakt, libos, milliylik, etiketaj, shaxsiy buyumlar, ijodiy asarlar.

Аннотация:

В настоящее время развитие туристического туризма наблюдается во многих странах мира. В этом процессе велика роль и значение домов-музеев. В частности, в данной статье описывается история и нынешняя деятельность Дома-музея Фриды Кало в Мексике.

Ключевые слова: Фрида Кало, музей, экспонат, художница, Мексика, культура, артефакт, платье, национальность, маркировка, личные вещи, творческие произведения.

Annotation:

Currently, the development of tourist tourism is observed in many countries of the world. In this process, the role and importance of house museums is significant. In particular, this article describes the history and current activities of the Frida Kahlo House Museum in Mexico.

Key words: Frida Kahlo, museum, exhibit, artist, Mexico, culture, artifact, dress, nationality, labeling, personal items, creative works.

Frida Kahlo muzeyi — meksikalik rassom Frida Kaloning hayoti va ijodiga bag'ishlangan tarixiy uy va san'at muzeyi. Bino moviy devorlari tufayli "Moviy uy" nomi bilan ham tanilgan. U Meksika shahridagi Koyoakanning Koloniya del Karmen tumanida joylashgan. Bino Kahlo tug'ilgan, o'sgan, turmush o'rtog'i Diego Rivera bilan bir necha yil yashagan va keyinchalik yuqori qavatdagi xonada vafot etgan uydur. Diego Rivera 1957-yilda uyni va uning tarkibini Frida sharafiga muzeyga aylantirish uchun Meksika qo'mitasiga sovg'a qilgan.

Shu o'rinda Frida Kalo shaxsiga ham to'xtalib o'tadigan bo'lsak, ushbu ayol Meksikaning eng mashhur rassomlaridan sanaladi. Uning qiyinchilik va azoblarga to'la hayoti barchaga ibrat vazifasini o'taydi. U rassomchilikni 15 yoshidan boshlagan. Bunga asosiy sabab, Frida va poyezd o'rtasida dahshatli to'qnashuv edi. Ushbu baxtsiz hodisadan so'ng Frida butunlay to'shakka mixlanib qoladi. Ammo uning kuchi, kelajakka bo'lgan ishonchi va irodasi kuchliligi sabab dunyoga mashhur asarlar yaratdi. Hayotini yangidan boshladi.

Muzeyda Frida Kalo, Diego Rivera va boshqa rassomlarning san'at asarlari, shuningdek, er-xotinning Meksika xalq san'ati, Ispaniyadan avvalgi artefaktlari, fotosuratlari, esdalik buyumlari, shaxsiy

buyumlar va boshqalar mavjud. To'plam 1950-yillardagi kabi saqlanib qolgan uying xonalarida namoyish etilgan. Koyoakandagi eng mashhur muzey bo'lgan Frida Kalo muzeyi ham Meksikadagi eng ko'p tashrif buyuriladigan muzeylardan biridir¹.

Hududdagi boshqa tuzilmalar singari, uy ham mustamlaka davridan beri an'anaga aylangan bog' maydoni bo'lgan markaziy hovli atrofida qurilgan. Dastlab, uy bu hovlining faqat uch tomonini o'rab olgan, ammo keyinchalik to'rtinchi tomondan ham to'liq o'rab olingan. Uy 800 m² va o'rta hovli yana 400 m². 1904-yilda qurilgani uchun u dastlab fransuzcha uslubdagi dekorativ xususiyatlarga ega bo'lgan, ammo keyinchalik bugungi kunda oddiy fasadga o'zgartirilgan. Bino ikki qavatli bo'lib, bir nechta yotoq xonalari, studiya maydoni, katta oshxona va ovqat xonasi mavjud. Kirish zali devoriy suratlardan ilhomlangan tabiiy toshdan yasalgan mozaika bilan bezatilgan. Dastlab La Casa Azul Frida Kahloning oilaviy uyi edi. Ammo 1958-yildan buyon uning hayoti va faoliyatiga bag'ishlangan muzey sifatida xizmat qilmoqda. Oyiga taxminan 25000 tashrif buyuruvchi bilan bu Meksikaning eng ko'p tashrif buyuriladigan muzeylaridan biri va Koyoakandagi eng ko'p tashrif buyuriladigan saytdir. Muzey faqat chiptalar savdosi va xayriya hisobidan qo'llab-quvvatlanadi. Muzey o'nta xonadan iborat. Birinchi qavatda Kahloning ijodiy asarlari ham bor. Bu xona dastlab Frida xalqaro mehmonlarni va do'stlarini mehmon qilgan rasmiy yashash xonasi edi².

Ikkinchi va uchinchi xonalar shaxsiy buyumlar va yodgorliklarga hamda Riveraning ayrim ishlariga bag'ishlangan. Ikkinchi xona Fridaning kundalik buyumlari, xatlari, fotosuratlar va yozuvlari bilan to'ldirilgan. Devorlarga Ispaniyagacha bo'lgan marjonlarni va xalq liboslari, ayniqsa Meksika uslubidagi liboslar Fridaning o'ziga xos belgilari hisoblanadi. Uchinchi xonadagi rasmlar orasida Riveraning eng mashhur 10 asari ham o'rin olgan. To'rtinchi xonada Pol Kli, Xose Mariya Velasko, Xoakin Klausel, Seliya Kalderon Orozko kabi rassomlarning zamonaviy rasmlari va Mardonio Magana haykali mavjud. Beshinchi xonada Yahudoning ikkita katta figurasi, Meksika shtati Tlatilko shahridagi eng mashhur figuralar va Meksika madaniyati arboblari haykallari joylashgan. Oltinchi va yettinchi xonalar oshxona va ovqat xonasidir. Ikkalasi ham klassik meksikacha uslubda, yorqin sariq kafelli pollar, ko'k va sariq kafel peshtaxtalari va Fridaning singlisi Rutning aytishicha, Frida ko'p vaqtini o'tkazadigan uzun sariq stol. Ikki xona katta sopol idishlar, laganlar, idish-tovoqlar, shisha idishlar va boshqalar bilan to'ldirilgan, ularning barchasi qo'lda ishlangan mahsulotlar hisoblanishi bilan mashhur. Dekorativ xususiyatlar orasida shiftga osilgan pulpa luda skeletlari va oshiqning tugunini bog'lab turgan bir juft kabutarlar, shuningdek, Frida va Diego ismlari yozilgan kichkina qozon devorlari kiradi. Ovqatlanish xonasi tashqarisida Riveraning yotoqxonasi, shlyapasi, kurtkasi va ish kiyimlari hamon devordagi javonda osilib turadi. Uning yonida hovli hududidan yuqori qavatga olib boradigan zinapoya bor. Bu hudud, shuningdek, xalq san'ati elementlarining boyligini o'z ichiga oladi va mustamlaka davridan 20-asrgacha bo'lgan 2000 ga yaqin nazr rasmlari, mustamlaka davrining boshqa asarlari va ko'proq Yahudo figuralarini o'z ichiga oladi. Yuqori qavatdagi ikkita umumiy xonada Fridaning oxirgi yotoqxonasi va studiya maydoni mavjud. Bu Rivera qurgan qanotda joylashgan. Asl mebel hali ham o'sha joyda. Bir burchakda uning kullari dafn niqobi, ba'zi shaxsiy buyumlari va shiftdagi nometall bilan

¹ „The Frida Kahlo Museum“. Mexconnect newsletter (2006). 17 nashrda 2009 yilda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 30 qism 2010.

² Lonely Planet Mexico City. Oakland CA: Lonely Planet, 2000 — 139 bet. ISBN 1-86450-087-5

o'ralgan idishda ko'rsatilgan. Uning to'shagida shikastlangan umurtqa pog'onasini ushlab turish uchun kiyishi kerak bo'lgan gipsli korset va soyabon ostida ko'plab avtoportretlarini chizish uchun pastga qaragan oynasi bor. Choyshab boshida o'lgan bolaning surati, oyog'ida esa Iosif Stalin, Vladimir Lenin, Karl Marks, Fridrix Engels va Mao Szedunning fotomontajlari bor. Yostiqqa „Unutma meni, sevgilim“ iborasi naqshlangan. Uning nogironlar aravachasi Stalinning Nelson Rokfeller tomonidan sovg'a qilingan molbertdagi tugallanmagan portretiga tortilgan. Muzey ekskursiyasi binoning to'rt tomoni yoki qanotlari bilan to'liq o'ralgan katta hovli bog'ida tugaydi. Hovli maydoni zinapoyali piramida, favvora va ko'zgu hovuzi bilan ajratilgan. Bular 1940-yillarda Rivera birinchi marta uyga ko'chib o'tgan va uyni o'rab turgan to'rtinchi qanotni qurganida qurilgan. Hovliga qaragan bu qanotning devorlari dengiz chig'anoqlari va oynalar bilan bezatilgan. Meksikalik rassom Mardonio Maganyaning haykallari ham bor. Hovlining bir tomonida „Frida y Diego / vivieron en / esta casa / 1929-1954“ deb yozilgan (Frida va Diego bu uyda yashagan — 1929-1954)³.

Yillar davomida muzeyga nisbatan kam insonlar tashrif buyurishar edi, chunki Frida Kalo 1990-yillarga qadar san'at olamidani tashqarida unchalik tanilmagan. 1980-yillarda Neomexicanismo deb nomlangan harakat uni va uning asarlarini tanishtirdi. O'shandan beri u ko'plab mashhur madaniyat buyumlarida o'z tasvirlari bilan diniy timsolga aylandi va uning ko'plab asarlari hozirda yuqori baholanmoqda. 2006-yilda Kaloning 1943-yilda suratga olingan „Ildizlar“ kartinasi 5,6 million AQSh dollariga Lotin Amerikasi asari uchun auksion rekordini o'rnatdi. Fridaning mashhurligi muzeyga ta'sir qildi. U 1990-yillarning boshida bir muddat yopildi, keyin 1993-yilda sovg'alar do'koni va restoran-kafe ishga tushirilishi bilan qayta ochildi. Bugungi kunda muzey Koyoakandagi eng ko'p tashrif buyuriladigan va Meksikaning eng ko'p tashrif buyuriladigan joylaridan biri hisoblanadi⁴.

Bino va uning tarkibining bir qismini qayta tiklash 2009—2010-yillarda amalga oshirildi. Ishga Germaniya hukumati homiylik qildi va xayriyaga 60 000 yevro va qisman bir million peso hissa qo'shdi. Ushbu harakat mebellarni, boshqa jihozlarni saqlash, tom yopish ishlari va kolleksiyadagi eksponatlarni qayta tiklashga qaratilgan⁵.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. The Frida Kahlo Museum“. Mexconnect newsletter (2006). 17 nashrda 2009 yilda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 30 qism 2010.
2. Lonely Planet Mexico City. Oakland CA: Lonely Planet, 2000 — 139 bet. ISBN 1-86450-087-5
3. „Restauran 'Casa Azul' de Frida Kahlo“ (ispancha). Terra (28 may 2009). 23-martda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 30 qism. 2010.
4. Benezit rassomlar lug'ati . Oksford universiteti nashriyoti (2020 yil 11 noyabr).
5. Kahlo, Frida// Buyuk rus ensiklopediyasi. - 2008. - T. 12. - B. 545. -ISBN 978-5-85270-343-9.

---

³ „Restauran 'Casa Azul' de Frida Kahlo“ (ispancha). Terra (28 may 2009). 23-martda asl nusxadan arxivlangan. Qaraldi: 30 qism. 2010.

⁴ Benezit rassomlar lug'ati . Oksford universiteti nashriyoti (2020 yil 11 noyabr).

⁵ Kahlo, Frida// Buyuk rus ensiklopediyasi. - 2008. - T. 12. - B. 545. -ISBN 978-5-85270-343-9